

Sláva šľachetným (Bjørnson, Janoška, Seton-Watson) – vedecká konferencia a sprievodné podujatia

Vedecká konferencia Sláva šľachetným (Bjørnson, Janoška, Seton-Watson) s viacerými sprievodnými podujatiami sa uskutoční v **Liptovskom Mikuláši v dňoch 17. – 19. septembra 2010 v rámci Roku kresťanskej kultúry.**

Hlavným organizátorom je Spolok Martina Rázusa, **spoluorganizátormi** Mesto Liptovský Mikuláš, Historický ústav SAV, Ústav svetovej literatúry SAV, Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku (ECAV), Cirkevný zbor ECAV na Slovensku, Liptovský Mikuláš, Tranoscius, a. s., Miestny odbor Matice slovenskej Liptovský Mikuláš, Liptovské kultúrne stredisko, Múzeum Janka Kráľa Liptovský Mikuláš, Dom kultúry Liptovský Mikuláš.

Podujatie podporili Ministerstvo kultúry SR, McGrath&Arthur, s. r. o., Žilinský samosprávny kraj, Matica slovenská, Liptovsko-oravský seniorát ECAV, Slovenská televízia, Hotel ELAN Liptovský Mikuláš.

Mediálni partneri: Evanjelický posol spod Tatier, MY Liptovské noviny, TV Liptov

Motto:

*Kto za pravdu horí v svätej obeti,
kto za ľudstva práva život posväťí,
kto nad krivdou biednych slzu vyroní,
tomu moja pieseň slávou zazvoní.*
(Karol Kuzmány: Sláva šľachetným)

Cieľ konferencie a sprievodných podujatí

Nór, Škót a Slovák – tri veľké osobnosti svojich národov – sa síce nikdy osobne nestretli, ale spája ich jedno: významnou mierou sa na začiatku 20. storočia zaslúžili o obranu a podporu boja slovenského národa za oslobodenie. Organizátori chcú prostredníctvom vedecko-populárnych prednášok a dokumentárnych filmov, ako aj ďalších sprievodných podujatí priblížiť účastníkom konferencie život a dielo sprievodné podujatia Bjørnstjerne Bjørnsona, dr. Roberta Williama Seton-Watsona a Jura Janošku, vzdať im poctu pri príležitosti okrúhlych životných výročí (v roku 2010 je to 100. výročie smrti Bjørnsona a 80. výročie smrti Jura Janošku, v roku 2009 130. výročie narodenia a v roku 2011 60. výročie smrti Setona-Watsona).

Bjørnstjerne Bjørnson (8. 12. 1832, na fare v Bjørgan, oblasť Kvikne, Nórsko – 26. 4. 1910 Paríž, Francúzsko), nórsky prozaik, básnik, dramatik a publicista, nositeľ Nobelovej ceny za literatúru (1903), bojovník za národnú nezávislosť Nórska a za práva malých a utláčaných národov, zástanca Slovákov.

Jur Janoška (25. 12. 1856, Dolný Kubín – 27. 1. 1930, Liptovský Svätý Mikuláš), evanjelický kňaz, biskup, prvý generálny biskup evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku, obhajca národných záujmov, predseda Matice slovenskej, signatár Martinskej deklarácie, pôsobil aj ako spisovateľ, literárny historik a kritik.

Robert William Seton-Watson, pseudonym **Scotus Viator** (20. 8. 1879 Londýn – 25. 7. 1951 ostrov Skye, Škótsko), britský historik, analytik a publicista škótskeho pôvodu, podporovateľ štúdia slovenských teológov v Edinburghu, obhajca práv utláčaných slovanských národov, osobitne Slovákov.

Stručný program konferencie Sláva šľachetným a sprievodných podujatí:

Piatok 17. 9. 2010

10.00 hod. Mestský úrad, Štúrova 1989/41

I. dr. Robert William Seton-Watson (garant Historický ústav SAV)

PhDr. Dušan Kováč, DrSc.; PhDr. Edita Ivaničková, CSc.; Mgr. Miloslav Blaho

II. Bjørnstjerne Bjørnson (garant Ústav svetovej literatúry SAV)

PhDr. Milan Žitný, CSc.; Mgr. Eva Bubnášová; dr. Samuel Štefan Osuský

Bjørnson – rebel a národný hrdina, dokumentárny film

18.00 hod. Dom kultúry, Hollého 4, Liptovský Mikuláš

„... ostatné všetko v rukách Božích“ - hudobno-slovné pásmo o Jurovi Janoškovi

Sobota 18. 9. 2010

8.00 hod. Pamätník Martina Rázusa, Park Martina Rázusa

Barlaton - štart pešej púte telesne postihnutého básnika Ivana Šobáňa na barlách do Liptovského Hrádku

9.00 hod. Mestský úrad, Štúrova 1989/41

III. Jur Janoška (garant: Mgr. Milan Krivda, biskup ZD ECAV)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc.; Mgr. Ľubomír Turčan; Mgr. Rastislav Stanček,

doc. PaedDr. Miloš Kovačka, PhD.

Portrét biskupa Janošku – dokumentárny film

13.00 hod. Park Martina Rázusa

Pietne stretnutie pri Pamätníku Martina Rázusa

14.00 hod. Vrbický cintorín

Pietne stretnutie pri hrobe Jura Janošku

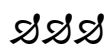
Nedeľa 19. 9. 2010

9.30 hod. Evanjelický kostol, Tranovského ulica

Spomienkové služby Božie (priamy prenos STV)

Spolok Martina Rázusa vydá z konferencie **zborník**, ktorý bude k dispozícii už na podujatí.

Program podujatí bude mať viacero zaujímavých aspektov. Za všetky spomenieme aspoň premiérové uvedenie piesne Igora Bázlika na text básne Milana Ráfusa Pán Bjørnson v podaní významného predstaviteľa mladej speváckej generácie barytonistu Martina Mikuša.

Na konferenciu Sláva šľachetným sa možno prihlásiť cez webovú stránku www.razus.sk alebo zaslaním prihlášky poštou na adresu Spolku Martina Rázusa. K dispozícii sú aj mobilné čísla a mailové adresy uvedené v úvode tejto správy. Konferenčný poplatok je **5 €** v prípade záujmu o zborník (zľavnená cena **7 €**) je konferenčný poplatok **12 €**. Cena samostatného zborníka je **10 €**.

Občianske združenie Spolok Martina Rázusa sa hlási k odkazu významného slovenského spisovateľa, dramatika, básnika, publicistu, evanjelického kňaza, politika, rodáka z Vrbyce, dnes súčasť Liptovského Mikuláša. Dalo si za cieľ propagovať stále aktuálne dedičstvo duchovnej, umeleckej i politickej práce Martina Rázusa, preniknutej demokratickým, humanistickým a etickým poslanstvom a úporným zápasom o presadenie poznanej pravdy.

Adresa:

Spolok Martina Rázusa
Múzeum Janka Kráľa
Námestie osloboditeľov 31
031 01 Liptovský Mikuláš
info@razus.sk; www.razus.sk

Kontakty:

Vladimír Ferenčík, predseda Spolku Martina Rázusa, vlafe@inMail.sk; 0910 415 341
Ján Juráš, čestný predseda Spolku Martina Rázusa, jan@juras.sk, 0905 716 851;
www.razus.sk; info@razus.sk

Podrobný program podujatia Sláva šľachetným v Liptovskom Mikuláši

Piatok, 17. september 2010

9.00 hod. Mestský úrad, Štúrova 1989/41

Vedecká konferencia

I. dr. Robert William Seton-Watson

Dušan Kováč: Robert William Seton-Watson – významný spolutvorca
česko-slovenského štátu

Edita Ivaničková: R. W. Seton-Watson a spoločná republika Slovákov a Čechov

Miloslav Blaho: R. W. Seton-Watson – vplyv na slovenských evanjelických teológov

II. Bjørnstjerne Bjørnson

Milan Žitný: Bjørnstjerne Bjørnson a Slovensko

Eva Bubnášová: K niektorým aspektom prekladovej recepcie B. Bjørnsona
na Slovensku

Samuel Štefan Osuský: Bjørnstjerne Bjørnson a Slováci – prednáška na akadémii k 100.
narodeninám Bjørnsona 7. decembra 1932 v Bratislave

Bjørnson – rebel a národný hrdina, dokumentárny film, synchronný preklad z nórciny Peter
Kerlik

18.00 hod. Dom kultúry, Hollého 4

„...ostatné všetko v rukách Božích“ - hudobno-slovné pásmo o Jurovi Janoškovi

Účinkujú: Slavomíra Očenášová – Hlas 1, Fedor Mikovič – Hlas 2, Ivan Giač – recitácia,
Martin Mikuš – spev, Igor Bázlik – klavír, Spevácky zbor Tatran, diriguje Ľubomír Raši,
scenár: Daniela Hroncová-Faklová, réžia Eva Štofčíková

Vstup voľný

Sobota, 18. september 2010

8.00 hod. Pamätník Martina Rázusa, Park Martina Rázusa

Barlaton - štart pešej púte telesne postihnutého básnika Ivana Šobáňa na barlách do Liptovského Hrádku. Štartuje primátor mesta Liptovský Mikuláš Ján Blcháč.

Cca 12.00 hod. Námestie Liptovský Hrádok – cieľ básnikovej púte, víta primátor mesta Liptovský Hrádok Branislav Tréger.

Svojím športovým výkonom a prepojením miest Liptovský Mikuláš a Liptovský Hrádok vyjadrí Ivan Šobáň snahu o spoluprácu a porozumenie.

9.00 hod. Mestský úrad, Štúrova 1989/41

Vedecká konferencia

III. Jur Janoška

Peter Švorc: Juraj Janoška – kňaz a politik

Lubomír Turčan: Dedičstvo, ktoré Juraj Janoška zanechal Tranosciu

Rastislav Stanček: Biskupi Juraj Janoška a Nathan Soederblom – apoštolská sukcesia

Miloš Kovačka: Jur Janoška píše Jozefovi Škultétymu

Portrét biskupa Janošku, dokumentárny film STV

13.00 hod. Park Martina Rázusa

Pietne stretnutie pri Pamätníku Martina Rázusa

14.00 hod. Vrbický cintorín

Pietne stretnutie pri hrobe Jura Janošku

Nedeľa 19. 9. 2010

9.30 hod. Evanjelický kostol, Tranovského ulica

Spomienkové služby Božie (priamy prenos STV)

Slávnostný kazateľ: Milan Krivda, biskup Západného dištriktu ECAV; liturgia: Miloš Klátik, generálny biskup ECAV, Katarína Hudáková, seniorka Liptovsko-oravského seniorátu ECAV, Marián Bochnička a Vladimír Ferenčík, zboroví farári Cirkevného zboru ECAV Liptovský Mikuláš; príhovory: Miloš Klátik, Ján Blcháč, primátor mesta Liptovský Mikuláš, Vladimír Ferenčík, predseda Spolku Martina Rázusa; Andrea Gärtnerová – organ, Ivan Martin Mikuš – spev, Igor Bázlik – klavír, Ivan Giač – recitácia, Rudolf Hoffmann – trúbka

Bjørnstjerne Bjørnson

8. 12. 1832, na fare v Bjørgan, oblasť Kvikne, Nórsko

† 26. 4. 1910 Paríž, Francúzsko

nórsky prozaik, básnik, dramatik a publicista, nositeľ Nobelovej ceny za literatúru (1903), bojovník za národnú nezávislosť Nórska a za práva malých a utláčaných národov, zástanca Slovákov.

Študoval na univerzite v Kristianii (Oslo), po štúdiách pracoval ako novinár. V rokoch 1857 – 1859 pracoval v divadle v Bergene, po cestách v Európe bol riaditeľom divadla v Kristianii (1865 – 1867). Bojoval za oslobodenie Nórov spod švédskej nadvlády. Predstaviteľ škandinávského realizmu vrcholného obdobia. Písal poviedky z dedinského prostredia, neskôr spoločensko-kritické hry a romány. Medzi významné diela patria: Zástavy nad mestom a prístavom (1884), Básne a piesne (1870), Nad našu silu (1883), Rukavička (1884), Mary (1906) a i. Viaceré jeho diela vychádzali v slovenčine už koncom 19. storočia. Jeho báseň

Áno, milujeme túto krajinu sa stala nórskou hymnou. Roku 1889 začal Bjørnson svoju veľkú epochu boja za utláčané národy, ale aj jednotlivcov. V celej Európe uznávanú autoritu využil na obranu Dánov v Nemecku, zastal sa neslobodného ľudu Fínska a Poľska, Rusínov v Haliči. Bjørnson sa zrazil aj s veľkomadžarskou šovinistickou politikou, reprezentovanou najmä ministrom grófom Apponyim. Impulz prišiel v máji 1907 z Prahy od mladého právnika a spisovateľa dr. Edvarda Lederera, ktorý spolu s publicistom Karlom Kálalom a básnikom Adolfom Heydukom Bjørnsonovi podrobne opísali strastiplné polozenie Slovákov v Uhorsku. Reakcia rozhorčeného Bjørnsona v podobe článku Mier a priatel'ia mieru vyšla v auguste 1907 vo viacerých časopisoch (Lo Spettatore v Ríme, März v Mníchove, Le Courier Européen v Paríži a ďalších v Dánsku aj v Nórsku). Rozpútal ostrú polemiku proti autorovi protislovenského jazykového zákona grófovi A. Apponyimu, vyslancovi Uhorska na medzinárodnom mierovom kongrese v Mníchove. Svetovú verejnú mienku rozvíril informáciami o krviprelievaní v Černovej. Článkami o volebnom systéme, justícii, slobode zhromažďovania v Uhorsku upozorňoval, že existuje slovenská otázka.

Jur Janoška

* 25. 12. 1856, Dolný Kubín

† 27. 1. 1930, Liptovský Svätý Mikuláš

evanjelický kňaz, biskup, prvý generálny biskup evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku, predseda Matice slovenskej, signatár Martinskej deklarácie, pôsobil aj ako spisovateľ, literárny historik a kritik.

V rokoch 1868 – 1876 bol žiakom gymnázií v Turčianskom Svätom Martine, Revúcej a Kežmarku. Teológiu študoval vo Viedni a v Rostocku (1876 – 1879). Pôsobil v Dolnom Kubíne ako výpomocný učiteľ a seniorálny kaplán (1879 – 1880), farár v Liptovskej Sielnici (1880 – 1883), v Jasenovej (1883 – 1895), od roku 1895 v Liptovskom Svätom Mikuláši. Od roku 1922 bol biskupom Východného dištriktu a generálnym biskupom Evanjelickej cirkvi a. v. Od roku 1918 pracoval v literárnohistorickom a jazykovednom odbore Matice slovenskej, v rokoch 1922 – 1930 bol jej predsedom. Prispel k rozvoju cirkevnej tlače, v roku 1887 začal vydávať Cirkevné listy, ktoré redigoval do roku 1921. Redigoval tiež Tranovského evanjelický kalendár (1899 – 1921), Časopis pre ev. bohoslovie (1901) a časopis Evanjelický kazateľ (1905 – 1911). V roku 1898 spoluzakladal spolok Tranoscius a bol jeho prvým správcom. Písal literatúru pre deti a mládež. Bol autorom životopisov kultúrnych a cirkevných dejateľov. Prispieval do Národných novín a Slovenských pohľadov. Pôsobil ako predseda Hurbanovej evanjelickej literárnej spoločnosti a jeden z podpredsedov Svetovej aliancie pre medzinárodnú mierovú spoluprácu prostredníctvom cirkví. Roku 1917 inicioval vznik mikulášskeho Evanjelického sirotinca. Aktívne pôsobil i v slovenskom národnom hnutí pred rokom 1918. Proti maďarizácii vystupoval na konventoch evanjelickej cirkvi a v cirkevných časopisoch. Národné záujmy obhajoval v stoličnom zastupiteľstve. Propagoval česko-slovenskú vzájomnosť. V rokoch 1918 – 1920 bol poslancom Národného zhromaždenia a predstaviteľom poslaneckého Slovenského klubu. Bol prívržencom SNS. Získal čestné doktoráty teologickej fakulty vo Viedni (1914) a Husovej evanjelickej teologickej fakulty v Prahe. Pochovaný je na Vrbickom cintoríne v Liptovskom Mikuláši.

Robert William Seton-Watson (pseudonym Scotus Viator)

* 20. 8. 1879 Londýn

† 25. 7. 1951 ostrov Skye, Škótsko

britský historik, analytik a publicista škótskeho pôvodu, obhajca práv utláčaných slovanských národov, osobitne Slovákov.

Už od štúdií v Oxforde sa zaujímal o Habsburskú monarchiu a jej národnostné problémy, pričom si postupne uvedomil, že v uhorskej časti je situácia omnoho komplikovanejšia

a vyhrotenejšia. So Slovákmí, ích národnostným útlakom a národno-emancipačnými túžbami sa začal hlbšie oboznamovať od leta 1906 a jeho rozhorčená kritika maďarských praktík sa znásobila po tragédii v Černovej roku 1907. Z pôvodného obdivovateľa liberálneho Uhorska sa stal vášnivým kritikom maďarizačných snáh uhorských vládncích kruhov a obhajcom práv utláčaných slovanských národov, osobitne Slovákov. O ích národnostných útrapách, ale aj dejinách a bohatej kultúre informoval britskú verejnú spočiatku článkami v časopise *Spectator*. Z jeho kníh najväčšiu pozornosť vzbudila *Národnostná otázka v Uhorsku* (Scotus Viator: Racial Problems in Hungary, London 1908), za ktorú získal doktorát. Jeho vzťah k Slovensku a Slovákom mal však aj emotívny osobný aspekt. Obdivoval slovenskú pracovitú, kultúru, jazyk. Medzi slovenskými vzdelancami mal množstvo priateľov, s ktorými si dopisoval celý život. Slovenským evanjelickým teológom sprostredkoval ešte pred vojnou štúdium v Edinburgu. Po vypuknutí prvej svetovej vojny ponúkol svoje služby formujúcemu sa československému zahraničnému odboju. Spolupracoval predovšetkým s T. G. Masarykom, ale komunikoval aj s ďalšími českými a slovenskými exulantmi. O budúcnosti Slovenska s rešpektom diskutoval s M. R. Štefánikom, ktorého si veľmi vážil a bol hrdý na ích spoločné priateľstvo; to prejavil aj účasťou na Štefánikovom pohrebe. V medzivojnovom období sa jeho vedecké i profesionálne aktivity rozšírili. No i tak nezabúdala na Slovensko – písal o ňom články, knihy a analýzy pre britskú spravodajskú službu. Navštevoval ho, často s manželkou May a synmi Hughom a Christopherom, a obnovoval staré priateľstvá. Odmietal však robiť arbitra medzi slovenskými čechoslovakistami a autonomistami a so slovenskými ľudákmi sa definitívne rozišiel až v turbulentnom roku pred vypuknutím druhej svetovej vojny. Pre Setona-Watsona bolo obnovenie slobodného Československa vecou srdca a v zákulisí vojnových akcií preň pracoval. Jeho radosť však dostala nástupom komunistov v ČSR k moci zdrvivúci úder.